קיצור שלחן ערוך — דין ערובי תחומין

אָסוּר לָצֵאת בַּשַּׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב מִמָּקוֹם שֶׁשַּׁבָּת, יוֹתֵר מִתְּחוּם, שֶׁהוּא שְׁנֵי אַלְפַּיִם אַמָּה. וּמְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם הוּא אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַיְנוּ אִם הָיָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בַּשָּׂדֶה. אֲבָל אִם שַׁבָּת בְּתוֹךְ הָעִיר, כָּל הָעִיר הֵיא מְקוֹמוֹ. וְעִבּוּרָהּ שֶׁל עִיר, נֶחְשָׁב גַּם כֵּן לָעִיר. וְאֵיזֶה הוּא עִבּוּרָהּ. שִׁבְעִים אַמָּה וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אַמָּה, וְשַׁיָּךְ לָעִיר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם בִּנְיָן, וְהוּא הַנִּקְרָא קַרְפֵּף הָעִיר. וּמָקוֹם שֶׁיִּכְלֶה, מַתְחִילִין לִמְדֹּד תְּחוּם שַׁבָּת.

עִיר שֶׁהִיא מֻקֶּפֶת חוֹמָה, אֲפִלּוּ הִיא גְּדוֹלָה מְאֹד, מְהַלְּכִין אֶת כֻּלָּהּ וְעִבּוּרָהּ וּמִשָּׁם תְּחוּם שַׁבָּת. וְכֵן עִיר שֶׁאֵינָהּ מֻקֶּפֶת חוֹמָה וְהַבָּתִּים סְמוּכִים זֶה לָזֶה, כֹּל שֶׁאֵין בֵּין בַּיִת לְבַיִת יוֹתֵר מִן שִׁבְעִים אַמָּה וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים, נֶחְשָׁב חִבּוּר, וְשַׁיָּךְ לָעִיר, אֲפִלּוּ הוּא מַהֲלַךְ כַּמָּה יָמִים. וּמִבַּיִת הָאַחֲרוֹן, מוֹדְדִין אֶת הַקַּרְפֵּף וּתְחוּם שַׁבָּת.

אֵין נוֹתְנִים קַרְפֵּף אֶלָּא לָעִיר. אֲבָל לְבַיִת אֶחָד, אֵין נוֹתְנִין קַרְפֵּף, אֶלָּא תֵּכֶף מִקִּיר הַבַּיִת וָחוּצָה מַתְחִיל לִמְדֹּד תְּחוּם שַׁבָּת.

הָיוּ שְׁתֵּי עֲיָרוֹת סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ, נוֹתְנִים קַרְפֵּף לָזוֹ וְקַרְפֵּף לָזוֹ. וְלָכֵן אִם אֵין בֵּינֵיהֶן יוֹתֵר מִשִּׁעוּר שְׁתֵּי קַרְפֵּפוֹת, נֶחְשָׁבוֹת שְׁתֵּיהֶן לְעִיר אַחַת.

יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים בְּעִנְיַן מִדִּידַת תְּחוּם שַׁבָּת לְהָקֵל, וְאֵין לַעֲשׂוֹת כִּי אִם עַל יְדֵי בָקִי (שצ"ו שצ"ז שצ"ח שצ"ט).

הַנִּצְרָךְ לָלֶכֶת בַּשַּׁבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב יוֹתֵר מִתְּחוּם שַׁבָּת, צָרִיךְ לְהַנִּיחַ בְּעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב עֵרוּבֵי תְּחוּמִין. וְצָרִיךְ לְהַנִּיחוֹ בְּתוֹךְ תְּחוּם הָעִיר בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה מָתָר לוֹ לָלֶכֶת שָׁם (עַיֵּן מג"א סִימָן ת"ח סָעִיף קטן א'). וּבְמָקוֹם שֶׁהִנִּיחַ אֶת הָעֵרוּב, נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ הוּא דָּר שָׁם, וְלָכֵן יֵשׁ לוֹ מִמָּקוֹם הַהוּא שְׁנֵי אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל צַד. וּמִמֵּילָא מוּבָן, כִּי מַה שֶּׁהוּא מַרְוִיחַ בְּצַד זֶה שֶׁהוּא מַנִּיחַ אֶת הָעֵרוּב, הוּא מַפְסִיד מִצַּד הָאַחֵר. דֶּרֶךְ מָשָׁל, אִם הִנִּיחַ אֶת הָעֵרוּב בְּסוֹף שְׁנֵי אַלְפַּיִם אַמָּה לְצַד מִזְרָח, אָסוּר לוֹ לָלֶכֶת כְּלוּם לְצַד מַעֲרָב, שֶׁהֲרֵי כְּבָר הוּא רָחוֹק מִמְּקוֹם דִּירָתוֹ תְּחוּם שַׁבָּת (ת"ח תט"ז).

כֵּיצַד עוֹשִׂין אֶת הָעֵרוּב. לוֹקֵחַ פַּת כְּדֵי מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת אוֹ לְפָחוֹת (כְּגוֹן בְּצָלִים אוֹ צְנוֹן וְכַדּוֹמֶה), שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁעוּר לְאָכְלוֹ עִם פַּת, שֶׁהִיא כְּדֵי מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת חוּץ מִן הַמֶּלַח וּמִן הַמַּיִם שֶׁאֵין מְעָרְבִין בָּהֶם, וְהוֹלֵךְ אֶל הַמָּקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה לְהַנִּיחוֹ, וּמְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוּב. וְאוֹמֵר, בָּזֶה הָעֵרוּב, יְהֵא מֻתָּר לִי לֵילֵךְ מִמָּקוֹם זֶה אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ, וְחוֹזֵר לְבֵיתוֹ. יָכוֹל לְהַנִּיחַ עֵרוּב אֶחָד לְכַמָּה שַׁבָּתוֹת, וּבִלְבַד שֶׁיַּנִּיחֶנּוּ בְּמָקוֹם הַמִּשְׁתַּמֵּר, שֶׁלֹּא יְהֵא נָאֱבָד אוֹ נִתְקַלְקֵל (שפ"ו ת"ח תט"ו תט"ז).

יָכוֹל לִשְׁלוֹחַ אֶת הָעֵרוּב עַל יְדֵי שְׁלִיחַ שֶׁיַּנִּיחֶהוּ בִּשְׁבִילוֹ, וִיבָרֵךְ הַשְּׁלִיחַ וְיֹאמַר, בָּזֶה הָעֵרוּב יְהֵא מֻתָּר לְפְלוֹנִי לֵילֵךְ וְכוּ'. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הַשְּׁלִיחַ גָּדוֹל וּבַר דַּעַת אֲבָל עַל יְדֵי קָטָן, אֵין שׁוֹלְחִין. וַאֲפִלּוּ לֹא חָזַר הַשְּׁלִיחַ אֶל מְשַׁלְּחוֹ, יָכוֹל לִסְמֹךְ עָלָיו, דַּחֲזָקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחֻתּוֹ (ת"ט).

יְכוֹלִין לְעָרֵב בְּעֵרוּב אֶחָד בִּשְׁבִיל כַּמָּה אֲנָשִׁים, וְהוּא שֶׁיְּהֵא בָּעֵרוּב שִׁעוּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְצָרִיךְ לְזַכּוֹת לָהֶם עַל יְדֵי אַחֵר כְּמוֹ בְּעֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת (סִימָן צ"ד סָעִיף ו' ז'). וְאֵין מְעָרְבִין עֵרוּבֵי תְּחוּמִין לָאָדָם אֶלָּא לְדַעְתּוֹ (עַיֵּן אוֹרַח חַיִּים סִימָן תי"ד). וְהַמַּנִּיחַ, אִם הוּא שְׁלִיחַ לְכֻלָּם, אוֹמֵר: יְהֵא מֻתָּר לִפְלוֹנִי וְלִפְלוֹנִי. וְאִם מַנִּיחוֹ גַּם בִּשְׁבִילוֹ, אוֹמֵר, לִי וְלִפְלוֹנִי וְלִפְלוֹנִי (תי"ג).

צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הָעֵרוּב מֻנָּח בְּמָקוֹם שֶׁאֶפְשָׁר לְאָכְלוֹ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, בְּלִי עֲשִׂיַּת אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא. וְלָכֵן אִם הִנִּיחוֹ בְּגוּמָּא וְכִסָּהוּ בְּעָפָר, לֹא הֲוֵי עֵרוּב. כִּסָּהוּ בְּאֶבֶן הֲוֵי עֵרוּב. נְתָנוֹ בְּאִילָן, אִם הָאִילָן קָשֶׁה הֲוֵי עֵרוּב. הִנִּיחוֹ עַל אִילָן אוֹ קָנֶה

רַךְ, אֵינוֹ עֵרוּב (סִימָן ת"ח וּבְחַיֵּי אָדָם).

אִם נוֹתֵן אֶת הָעֵרוּב בְּתוֹךְ עִיר, אֲזַי כָּל הָעִיר נֶחְשֶׁבֶת לוֹ לִמְקוֹם עֵרוּבוֹ וְיָכוֹל לָלֶכֶת כָּל הָעִיר, אֲפִלּוּ הִיא גְּדוֹלָה מְאֹד, וְגַם חוּץ לָעִיר כְּדֵי עִבּוּרָהּ וּתְחוּם שַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ הוּא דָּר בְּאוֹתָהּ הָעִיר (ת"ח ובחי"א).

אִם יֵשׁ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם אֵיזֶה עִיר שֶׁהִיא מְקֻפֶּפֶת חוֹמָה אוֹ שֶׁהִיא מְתֻקֶּנֶת בְּעֵרוּבִין, אֵינָהּ נִמְדֶּדֶת וְאֵינָהּ עוֹלָה לְחֶשְׁבּוֹן אֶלָּא לְאַרְבַּע אַמּוֹת. וְדַוְקָא כְּשֶׁהַתְּחוּם שַׁבָּת מַגִּיעַ עַד חוּץ לָעִיר, כְּגוֹן שֶׁמִּן הָעֵרוּב עַד הָעִיר יֵשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה, וְאֹרֶךְ הָעִיר הוּא אֶלֶף אַמָּה, אָז הָעִיר אֵינָהּ נֶחְשֶׁבֶת אֶלָּא לְאַרְבַּע אַמּוֹת, וְיֵשׁ לוֹ מִחוּץ לָעִיר עוֹד אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְשֵׁשׁ אַמּוֹת. וְאֵין חִלּוּק בֵּין צַד זֶה שֶׁלִּפְנֵי הָעֵרוּב בֵּין הַצַּד שֶׁלְּאַחַר הָעֵרוּב. אֲבָל אִם תְּחוּם הַשַּׁבָּת כָּלֶה בְּאֶמְצַע הָעִיר, אָסוּר לוֹ לָלֶכֶת יוֹתֵר, כֵּיוָן שֶׁהוּא חוּץ לַתְּחוּם, כִּי בְּעַנְיָן זֶה לֹא נֶחְשֶׁבֶת לוֹ כָּל הָעִיר לְאַרְבַּע אַמּוֹת.

וְכֵן הַדִּין כְּשֶׁהִנִּיחַ אֶת הָעֵרוּב קָרוֹב לִשְׁנֵי אֲלָפִים אַמָּה מִחוּץ לָעִיר, כְּשֶׁהוּא חוֹזֵר אַחַר כָּךְ לָעִירוֹ, כָּלוּ אַלְפַּיִם הָאַמָּה מִמְּקוֹם עֵרוּבוֹ בְּתְחִלַּת הָעִיר קֹדֶם בֵּיתוֹ, אָסוּר לוֹ אֲפִלּוּ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ. (כֵּן הוּא דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים וְכֵן עִקָּר. עַיֵּן אֱלִיָּהוּ רַבָּה) (ת"ח).

אֵין מְעָרְבִין עֵרוּבֵי תְּחוּמִין אֶלָּא לִדְבַר מִצְוָה, כְּגוֹן לְהִתְפַּלֵּל בַּעֲשָׂרָה, אוֹ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ, אוֹ חֲבֵרוֹ שֶׁבָּא מִן הַדֶּרֶךְ, אוֹ לִסְעוּדַּת מִצְוָה, אוֹ לְפַקֵּחַ עַל עִסְקֵי רַבִּים, אוֹ שֶׁהוּא בָּא מִן הַדֶּרֶךְ וְרוֹצֶה לֵילֵךְ לְבֵיתוֹ וְכַדּוֹמֶה (תט"ו).

אֵין מַנִּיחִין עֵרוּבֵי תְּחוּמִין לֹא בַּשַּׁבָּת וְלֹא בְּיוֹם טוֹב. וְלָכֵן אִם חַל יוֹם טוֹב בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְהוּא רוֹצֶה לָלֶכֶת בְּשַׁבָּת, צָרִיךְ לְהַנִּיחַ אֶת הָעֵרוּב בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב. וְכֵן בְּיוֹם טוֹב לְאַחַר הַשַּׁבָּת וְרוֹצֶה לָלֶכֶת בְּיוֹם טוֹב צָרִיךְ לְהַנִּיחַ אֶת הָעֵרוּב בְּעֶרֶב שַׁבָּת. (דִּין הַמְעָרֵב בְּרַגְלָיו בְּשֶׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן ת"ט סָעִיף ז'. וְדִין יוֹם טוֹב הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת אוֹ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלֻיּוֹת וְרוֹצֶה לְעָרֵב לַיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְצַד זֶה וְלַיּוֹם הַשֵּׁנִי לְצַד זֶה, בְּסִימָן תט"ז).

כֵּלָיו וּבַהֲמוֹתָיו שֶׁל אָדָם, הֲרֵי הֵם כְּרַגְלָיו. וּבְמָקוֹם שֶׁהוּא אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַלֵּךְ, גַּם אוֹתָן אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהוֹלִיכָן. וְאִם הִשְׁאִילָן לְאַחֵר אוֹ הִשְׁכִּירָן אוֹ מְסָרָן לִשְׁמִירָה, הֲרֵי הֵן כְּרַגְלָיו שֶׁל זֶה שֶׁהֵם אֶצְלוֹ. וַאֲפִלּוּ הוּא אֵינוֹ יְהוּדִי, קָנוּ הַבְּהֵמָה וְהַכֵּלִים שְׁבִיתָה אֶצְלוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא גַּם הַחֲפָצִים שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי קוֹנִים שְׁבִיתָה בִּמְקוֹמָם שֶׁהָיוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת (שצ"ז ת"א).

נָכְרִי שֶׁהֵבִיא פֵּרוֹת שֶׁאֵין לָחוּשׁ בָּהֶם שֶׁנִּתְלְשׁוּ הַיּוֹם, (וְכֵן בְּכָל דָּבָר שֶׁאֵין לָחוּשׁ שֶׁנַּעֲשְׂתָה בּוֹ הַיּוֹם מְלָאכָה) אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ אִסּוּר תְּחוּמִים, אִם הֵבִיאָם בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ אוֹ בִּשְׁבִיל אֵינוֹ יְהוּדִי אַחֵר, מֻתָּרִין לְיִשְׂרָאֵל מִיָּד אֲפִלּוּ בַּאֲכִילָה, אֶלָּא שֶׁאֲסוּרִין לְטַלְטְלָם חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן הֱבִיאָם לְתוֹךְ הַבַּיִת, אוֹ שֶׁהָעִיר מְתֻקֶּנֶת בְּעֵרוּבִין, אֲזַי מֻתָּרִין בְּטִלְטוּל בְּכָל הָעִיר, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁמֻּתָּרִין לְטַלְטֵל שָׁם נֶחְשָׁב כְּמוֹ תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְאִם הֱבִיאָן בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אֲסוּרִין לְיִשְׂרָאֵל זֶה וּלְכָל בְּנֵי בֵּיתוֹ עַד לָעֶרֶב כְּדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ, דְּהַיְנוּ זְמַן שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לַהֲבִיאָם. וּמִכָּל מָקוֹם מֻתָּרִין לוֹ בְּטִלְטוּל תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ בְּמָקוֹם הַמֻּתָּר בְּטִלְטוּל. וּבְסָפֵק אִם הוּבְאוּ מִחוּץ לַתְּחוּם, גַּם כֵּן אֲסוּרִין, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לְתָלוֹת יוֹתֵר שֶׁלֹּא הוּבְאוּ מִחוּץ לַתְּחוּם (שכ"ה תקט"ו).

קֵימָא לָן, דְּאֵין תְּחוּמִין לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים. וְלָכֵן מִי שֶׁבָּא לְתוֹךְ סְפִינָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶם כְּנִיסַת שַׁבָּת וְהָלְכָה הַסְּפִינָה אַפְלוּ דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, מִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁהִגִּיעַ בַּשַּׁבָּת לַנָּמָל וְיָצָא, יֵשׁ לוֹ מִשָּׁם אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל צַד, כִּי מִסְתָּמָא בַּהֲלִיכַת הַסְּפִינָה הוּא תָּמִיד לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים מֵהַקַּרְקַע, וְלֹא קָנָה שְׁבִיתָה עַד הַמָּקוֹם שֶׁהוּא בָּא לַיָּבָּשָׁה. אֲבָל אִם בְּתוֹךְ הַשַּׁבָּת יָצָא מֵהַסְּפִינָה וְחָזַר וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ, מֵאַחַר שֶׁהָיָה בַּשַּׁבָּת בַּיַּבָּשָׁה, קָנָה שָׁם שְׁבִיתָה. וְאִם הָלְכָה הַסְּפִינָה אַחַר כָּךְ חוּץ לַתְּחוּם, אֲזַי אֵין לוֹ שָׁם אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת, כִּדְיִן יוֹצֵא חוּץ לַתְּחוּם. וְכֵן אִם הָיְתָה הַסְּפִינָה בַּשַּׁבָּת בְּמָקוֹם אֶחָד שֶׁאֵין שָׁם עֲשָׂרָה טְפָחִים עַד הַקַּרְקַע, קָנָה שָׁם שְׁבִיתָה. וְאִם מִסְתַּפֵּק אִם הָיְתָה בְּמָקוֹם כָּזֶה אוֹ לֹא, אֲזַלִינַן לְקֻלָּא (סִימָן רמ"ח ת"ד ת"ה וְעַיֵּן סִימָן ת"ו).